

บทที่ ๔

ลักษณะของปัญหาและแนวทางแก้ไข

จากการศึกษาและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสำนวนคดีแพ่ง คดีล้มละลาย และการคำนวณ และเฉลี่ยทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี พบว่าการดำเนินการบังคับคดียังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะขาดกำลังคน การฝึกอบรมที่ดี รวมทั้งกฎหมายมีช่องทางที่ทำให้ผู้ใช้กฎหมายนำกฎหมายมาใช้โดยไม่เป็นธรรม

ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการบังคับคดีแพ่ง การบังคับคดีล้มละลาย และกรณีศาลสั่งตั้งผู้ชำระบัญชี ซึ่งอาจทำให้เจ้าหน้าที่ หรือลูกหนี้ได้รับความไม่เป็นธรรม อาจสรุปได้ดังนี้

๑. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้กฎหมายโดยไม่เป็นธรรม
๒. ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินราคาทรัพย์สิน

ปัญหาเกี่ยวกับการใช้กฎหมายโดยไม่เป็นธรรม

การบังคับคดีทั้งการบังคับคดีแพ่งและคดีล้มละลาย จะต้องเกี่ยวข้องโดยตรงระหว่างประชาชนที่มาติดต่อกับเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ผู้ที่มาติดต่อนั้นอาจอยู่ในฐานะของเจ้าหน้าที่ ลูกหนี้และนายความ ซึ่งแต่ละบุคคลที่กล่าวมานี้จะพยายามศึกษากฎหมายเกี่ยวกับคดีต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของฝ่ายตนมากที่สุด นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดจากบุคคลเหล่านี้แล้ว ยังมีปัญหาที่เกิดจากระเบียบของทางราชการที่กำหนดไว้อีกด้วย ปัญหาเกี่ยวกับการใช้กฎหมายโดยไม่เป็นธรรมจะแยกกล่าวได้ดังนี้

๑. การคิดค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีไม่เป็นธรรม ค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรียกว่า ค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดีตามตารางที่ ๔* เช่น ค่าธรรมเนียมการยึดหรืออายัดเงิน หรือทรัพย์สินแล้วไม่มีการขาย ค่าธรรมเนียมการขายทอดตลาดทรัพย์สิน เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการคิดค่าธรรมเนียมในการบังคับคดียังไม่

* ดูภาคผนวก หน้า ๗๑

เป็นธรรม เช่น เมื่อมีการบังคับคดีแพ่งโดยลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นหนี้ตามคำพิพากษา อยู่ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท และเจ้าพนักงานบังคับคดีจำเป็นต้องยึดที่ดินที่มีราคาประเมินไว้ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดี สามารถยึดเพื่อจะนำมาขายทอดตลาดให้เพียงพอแก่การชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ ซึ่งการยึดที่ดินนั้นต้องยึดมาทั้งโฉนด ต่อมาเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดที่ดินนี้ได้ราคา ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งจากราคานี้จะต้องเสียค่าธรรมเนียมร้อยละ ๕ ของราคาที่ดินที่ขายทอดตลาดได้ เป็นค่าธรรมเนียม ๕๐๐,๐๐๐ บาท โดยปกติเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามุ่งนำยึดจะต้องเป็นผู้เสียค่าธรรมเนียม เนื่องจากเจ้าหนี้เป็นผู้ดำเนินการโดยขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งจะเห็นได้ว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมขายทอดตลาด ๕๐๐,๐๐๐ บาท ก็เท่ากับว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้คืนเพียง ๕๐๐,๐๐๐ บาทเท่านั้น แต่ถ้าในทางกลับกันโดยที่ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดอกกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้เสียค่าธรรมเนียมและลูกหนี้ตามคำพิพากษาดอกตามนี้ ดังนั้นลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ต้องรับภาระหนี้สินถึง ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดอกกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา แล้วเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามุ่งนำยึดถอนการยึดทรัพย์สินนั้น โดยเสียค่าธรรมเนียมถอนการยึดร้อยละ ๓.๕ ของราคาทรัพย์สินที่ยึดไว้ คือ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท เป็นจำนวน ๓๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่งในทำนองเดียวกันกับการขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ ถ้าเจ้าหนี้มุ่งนำยึดรับภาระค่าธรรมเนียม เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ก็จะได้รับชำระหนี้เพียง ๖๕๐,๐๐๐ บาท และถ้าเป็นภาระของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องรับภาระหนี้สินถึง ๑,๓๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วผู้เขียนเห็นว่า การคิดค่าธรรมเนียมในการบังคับคดียังไม่เป็นธรรม

แนวทางแก้ไข ในปัญหาการคิดค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีไม่เป็นธรรมนี้ สามารถแก้ไขได้โดยเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติ หมายถึง เจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีและผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมนี้ เสนอให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี ลดหย่อนอัตราค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีตามตารางที่ ๕* ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรืออาจเสนอให้มีการกำหนดจำนวนสูง

*ดูภาคผนวก หน้า ๗๑

สุดของค่าธรรมเนียมการบังคับคดี เช่นเดียวกับค่าขึ้นศาลตามตารางที่ ๑* ของประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อความเป็นธรรมแก่คู่ความทั่วไป

๒. ลูกหนี้ตามคำพิพากษาใช้กฎหมายมาประวิงเวลาการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ส่วน
มากมักจะเป็นการประวิงเวลาขายทอดตลาดที่ดิน ที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดเอาไว้ เช่น ในคดี
ล้มละลาย เมื่อลูกหนี้(จำเลย) ถูกฟ้องเพื่อให้ศาลพิพากษาว่าเป็นบุคคลล้มละลาย เมื่อศาลเห็น
ว่าคดีมีสาเหตุสามารถฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ในช่วงนี้กฎหมายเปิด
โอกาสให้ลูกหนี้** ขอประนอมหนี้ได้โดยยื่นคำขอประนอมหนี้กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และขณะ
ที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว สมมติในกรณีนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ยึดที่ดินของลูกหนี้ไว้ ๑ ไร่
ราคาประเมินในขณะนั้น ๕๐๐,๐๐๐ บาท ลูกหนี้จะพยายามประวิงเวลาขายโดยพยายามไม่ให้
ศาลพิพากษาให้ล้มละลาย เพราะถ้าศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ที่ดินที่เจ้าพนักงานพิทักษ์
ทรัพย์ยึดเอาไว้ต้องถูกนำขายทอดตลาดทันที ซึ่งจะทำให้ราคาที่ดินที่ขายได้อาจจะไม่คุ้มกับหนี้ของ
ลูกหนี้ก็ได้ ลูกหนี้จึงพยายามประวิงเวลาขายออกไปให้นานที่สุด เพื่อให้ที่ดินดังกล่าวมีราคาสูงขึ้น
โดยลูกหนี้อาจยื่นคำร้องขอประนอมหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ แล้วผิดนัดสัญญาประนอมหนี้ เมื่อ
ผิดนัดสัญญาประนอมหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผู้รายงานต่อศาล เพื่อให้ศาลพิพากษาให้
ลูกหนี้ล้มละลาย ในช่วงนี้ลูกหนี้จะยื่นคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งศาลจะต้องสืบ
พยานต่อไปในศาลชั้นต้น และถ้าศาลยื่นคำสั่งตามเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้จะขออุทธรณ์ต่อ
ศาล ศาลก็ต้องสืบพยานหลักฐานในศาลอุทธรณ์ต่อไป และกระทำเช่นเดียวกันในศาลฎีกา ซึ่งอาจ
จะทำให้ใช้เวลามากในการสืบพยานทั้ง ๓ ศาล กว่าที่จะเสร็จสิ้นอาจจะเป็นระยะเวลาจนถึง
๕ ปีก็ได้ ซึ่งเคยปรากฏมาแล้ว เมื่อลูกหนี้สามารถประวิงเวลาการขายทรัพย์สินได้เป็นเวลานาน
เช่นนั้น ราคาที่ดินของลูกหนี้ที่ถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดไว้จะมีราคาสูงขึ้น ซึ่งอาจจะถึง
๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ก็ได้ ลักษณะการกระทำเช่นนี้ของลูกหนี้ เป็นลักษณะที่น่าเอากฎหมายมาใช้
โดยไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหนี้ทั่วไป ซึ่งกรณีเช่นนี้ได้เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน

ส่วนในคดีแพ่งนั้น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะพยายามให้ศาลงดการบังคับคดี เช่น ลูกหนี้
ตามคำพิพากษายื่นคำขอต่อศาลให้ศาลพิจารณาคดีใหม่ เมื่อมีเหตุผลอันสมควรศาลอาจสั่งงดการ

* คู่มือคนทวง หน้า ๗๐

** ลูกหนี้ หมายถึง ลูกหนี้(จำเลย)

บังคับคดีไว้ก่อน แต่การบังคับคดีนี้ ไม่ได้ตัดสิทธิเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาที่จะร้องขอต่อศาล ให้มีคำสั่งกำหนดวิธีการคุ้มครองตามกฎหมาย เช่น ขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ก่อน เหตุผลที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษายายามให้ขังการบังคับคดีก็ เพราะต้องการประวิงเวลาขายทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดเอาไว้มันเอง และในปัจจุบันลูกหนี้ตามคำพิพากษาของคดีแห่งส่วนมากจะพยายามประวิงเวลาการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้โดยการร้องขอชดเชย ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะให้บุคคลอื่น ยื่นร้องต่อศาลว่าทรัพย์สินที่เจ้าพนักงานบังคับคดียึดเอาไว้มันไม่ใช่เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่เป็นของบุคคลอื่น ตัวอย่างเช่น คดีหนึ่งต้องดำเนินเรื่องถึง ๑๓ ปี จึงเสร็จสิ้น มีการบังคับคดีและนำเอาที่ดินที่ยึดไว้ออกขายทอดตลาดได้ เนื่องจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาใช้ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการร้องขอชดเชยมาใช้ประโยชน์โดยไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา การไต่สวนหรือการสืบของศาลแต่ละศาลนั้น ต้องใช้เวลาอันอาจจะมีการเลื่อนพิจารณาดีเพราะสาเหตุต่าง ๆ เท่าที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะทำได้ จึงทำให้คดีมีระยะเวลาถึง ๑๓ ปี จึงจะมีการขายทอดตลาด ซึ่งทำให้ที่ดินดังกล่าวมีราคาสูงขึ้นมากจนเพียงพอแก่การชำระหนี้ และลูกหนี้ตามคำพิพากษายังได้รับเงินคืนตามส่วนที่เหลือจากการชำระหนี้ด้วย แต่ในระยะเวลาที่ยังไม่มีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีสิทธิได้รับดอกเบี้ยตามคำพิพากษา เช่น ให้คิดดอกเบี้ยร้อยละ ๗.๕ ต่อปี ของจำนวนหนี้ อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบจำนวนดอกเบี้ยที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้รับกับค่าที่ดินที่สูงขึ้นมาก จะเห็นได้ว่า การประวิงเวลาขายทรัพย์สินนี้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายลูกหนี้ตามคำพิพากษามากกว่าเจ้าหน้าที่

แนวทางแก้ไข ในปัญหาที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาใช้ข้อกฎหมายการร้องขอชดเชย มาประวิงเวลาขายทอดตลาดทรัพย์สินนี้ ผู้เขียนเห็นสมควรให้ศาลสั่งผู้ร้องขอชดเชย วางเงินประกันความเสียหายเป็นจำนวนมากพอสมควร เพื่อมิให้เกิดการกลั่นแกล้งหรือทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเสียหาย การเรียกเงินประกันนี้ไม่จำเป็นจะต้องกำหนดให้วางเงินประกันความเสียหายทันทีเมื่อมีการร้องขอชดเชย แต่อาจกำหนดให้ศาลพิจารณาไปก่อน เมื่อศาลพิจารณาได้ว่าการร้องขอชดเชย ส่อไปในทางทุจริตแล้วศาลจึงสั่งให้วางเงินประกันความเสียหายเป็นจำนวนมากพอสมควร ความเสียหายอันอาจจะเกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา เช่น เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา ในอีกคดีหนึ่งและจะนำเงินจำนวนที่ได้จากการขายทอดตลาดนี้ไปชำระหนี้ แต่เมื่อมีการประวิงเวลาขายแล้ว ทำให้เกิดมีดอกเบี้ยเพิ่มมากขึ้น จำนวนดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นนี้ คือความเสียหาย

ชั้นอาจจะเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เป็นต้น และนอกจากจะทำให้มีการวางเงินประกัน ความเสียหายแล้ว ผู้เขียนเห็นสมควรมีบทกำหนดโทษเอาไว้ หากศาลพิสูจน์ได้ว่า ผู้ร้องชด ทรัพย์สินมีเจตนาจะกลั่นแกล้งให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเสียหาย โดยอาจจะกำหนดโทษให้มีความ ผิดต้องระวางโทษปรับหรือจำคุก แล้วแต่จะเห็นสมควร

๓. เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาใช้กฎหมายเอาเปรียบลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเอา เปรียบค่าธรรมเนียมของทางราชการด้วย ปัญหาเช่นนี้ จะพบในการบังคับคดีแพ่ง เช่น กรณี ที่เจ้าหนี้เงินกู้ฟ้องลูกหนี้ และศาลตัดสินให้ลูกหนี้แพ้คดีโดยให้มีการอายัดเงินของลูกหนี้ตามคำ พิพากษา และลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะส่งเงินมาให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรวบรวมไว้ในคดี ต่อมา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ตกลงกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาและขอถอนการอายัดเงินเพื่อให้ลูกหนี้ ตามคำพิพากษาจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานอกคดี ซึ่งจุดประสงค์ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ที่ถอนการอายัดเงินก็เพื่อต้องการเสียค่าธรรมเนียมน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากตามประมวลวิธี พิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ว่า การจ่ายเงินที่ยึดหรืออายัดให้แก่เจ้าหนี้จะต้องเสียค่าธรรมเนียม ร้อยละ ๓.๕ ของจำนวนเงินที่ยึดหรืออายัด และเมื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินแล้วไม่มีการ ขายหรือจำหน่ายจะต้องเสียค่าธรรมเนียมร้อยละ ๑ ของจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด ดังนั้นเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดตกลงกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาเองโดยไม่รับเงินจากเจ้าหน้า ที่การเงินและบัญชีทำให้เสียค่าธรรมเนียมเพียงร้อยละ ๑ แทนที่จะเสียร้อยละ ๓.๕ ของจำนวน เงินที่อายัด การที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาทำเช่นนี้ก็เพราะต้องการเสียค่าธรรมเนียมให้แก่ รัฐบาลน้อยที่สุด ประการหนึ่งและอีกประการหนึ่งมีจุดประสงค์ที่จะใช้กฎหมายข้อนี้เอาเปรียบ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายเพียงพอกล่าวคือ เมื่อตกลงกันเองและ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาถอนการอายัดเงินแล้วเจ้าหน้า ที่การเงินและบัญชีต้องคืนเงินที่อายัดให้แก่ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วลูกหนี้ตามคำพิพากษานำไปจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาโดยไม่ได้ รับหลักฐานว่า ได้ชำระหนี้แล้ว ทำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเสียเปรียบเพราะการชำระเงินนอก คดีและไม่มีหลักฐานการชำระหนี้ นั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีถือว่าไม่มีการชำระหนี้เลย ดังนั้นหนี้ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาจึงยังคงมีอยู่เช่นเดิม และยังมีภาระผูกพันที่จะต้องจ่ายชำระหนี้ให้ แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอีกด้วย ซึ่งในปัจจุบันมีหลายคดีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาใช้วิธีการดัง กล่าวนี้

แนวทางแก้ไข ในปัญหาที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาใช้กฎหมายเอาเปรียบลูกหนี้ตาม

คำพิพากษานี้ ผู้เขียนเห็นสมควรให้เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีชี้แจงให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเข้าใจ โดยอธิบายให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษารับถึงกฎหมายว่าการชำระเงินให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานอกคดีและไม่มีหลักฐานการชำระหนี้ นั้น ลูกหนี้ตามคำพิพากษายังต้องรับภาระหนี้สินเท่าเดิม เพราะตามกฎหมายไม่ถือว่าเจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้แล้ว เนื่องจากไม่มีหลักฐานการชำระหนี้

๔. เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษายึดทรัพย์สินลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วไม่ดำเนินการต่อไป คือ ไม่ยอมให้มีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เนื่องจากปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์สินหลายรายด้วยกัน ซึ่งถ้าหากไม่มีเจ้าหน้าที่มายื่นขอเฉลี่ยทรัพย์สินแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้นำยึดก็จะได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนจากเงินที่ขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาด้วยสาเหตุอันนี้จึงทำให้เจ้าหน้าที่ผู้นำยึดไม่ดำเนินการต่อ เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้นำยึดละทิ้งเช่นนี้แล้วเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาคงคนอื่นจะเข้าดำเนินการแทนก็ไม่ได้เพราะกฎหมายไม่เปิดโอกาสให้ ตามมาตรา ๒๕๐* (เดิม) กล่าวคือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินอย่างใดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แทนเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาผู้นำยึดแล้วไม่ให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอื่นยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นซ้ำอีก ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาคงคนอื่น ปัญหาในกรณีเช่นนี้พบมากในการบังคับคดีแพ่งในระยะเวลาที่ผ่านมา

ในขณะที่ผู้เขียนรวบรวมปัญหาเพื่อเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขกฎหมายก็พบปัญหานี้เช่นกัน และต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๒๗ รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๐) ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นปีที่ ๓๔ ในรัชกาลปัจจุบันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๐๑ ตอนที่ ๑๓๖ ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๒๗ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังนี้ คือ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาผู้ยึดสิทธิในการบังคับคดีหรือเพิกเฉยไม่ดำเนินการบังคับคดีภายในเวลาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีกำหนด ผู้ขอเฉลี่ยมีสิทธิขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการแทน ตามรายละเอียดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๐*

* ฎีกาแผนก หน้า ๖๗

ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินราคาทรัพย์สิน

การบังคับคดีทั้งการบังคับคดีแพ่ง คดีล้มละลายนั้น จะต้องมีการยึดทรัพย์หรืออายัดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยมีเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการแทนเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา เมื่อมีการยึดทรัพย์แล้วจะนำเอาทรัพย์สินที่ยึดมานั้นออกขายทอดตลาด เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดนั้นด้วย การประเมินราคาทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีจะพยายามประเมินราคาที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมต่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือลูกหนี้ผู้ล้มละลาย แต่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีความต้องการให้เจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดมาให้ได้คุ้มกับหนี้ที่ต้องชำระและเป็นราคาที่ขายทอดตลาดได้อย่างรวดเร็วด้วย ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ต้องการให้เจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาทรัพย์สินให้ได้คุ้มกับหนี้ที่ต้องชำระแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา และสามารถขายทอดตลาดได้ในราคาที่สูง และถ้าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา และลูกหนี้ตามคำพิพากษาคิดว่าจะตกลงกันได้ ทั้งสองฝ่ายจะต้องการให้เจ้าพนักงานบังคับคดีประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดมานั้นในราคาที่ต่ำ เพื่อให้เสียค่าธรรมเนียมในการถอนการยึดทรัพย์ เป็นจำนวนน้อยแทนที่จะต้องการให้ประเมินราคาทรัพย์สินไปตามความเป็นจริง เพราะจะทำให้เสียค่าธรรมเนียมในการถอนการยึดทรัพย์มาก

หลักการประเมินราคาทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีในปัจจุบันนั้น ถ้าเป็นการประเมินราคาที่ดิน เจ้าพนักงานบังคับคดีจะใช้ราคากลางจากกรมที่ดิน แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินอื่น ๆ เช่น ตู้ เครื่องรับโทรทัศน์ ตู้เย็น รถยนต์ เป็นต้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะใช้ดุลพินิจของตนเอง โดยดูจากจำนวนหนี้ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องชำระให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ซึ่งปรากฏอยู่ในหมายบังคับคดี และประเมินราคาทรัพย์สินตามเกณฑ์นั้น ทำให้บางครั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินแล้วได้เงินไม่คุ้มกับหนี้ที่ต้องชำระ หรือมีเงินเหลือคืนให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นต้น ดังนั้นการประเมินราคาทรัพย์สินอื่นยกเว้นที่ดิน เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่มีหลักเกณฑ์ที่ดีพอในการประเมินราคาทรัพย์สินนั้น ๆ และมีได้ค่านึงถึงราคาตามบัญชีของทรัพย์สินตามหลักการบัญชี กล่าวคือ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะประเมินราคาตามดุลพินิจของตนเอง เมื่อทำการขายทอดตลาดทรัพย์สิน เจ้าพนักงานบังคับคดีผู้ขายทรัพย์สินนั้น ๆ ก็จะต้องดูจากราคาประเมินของเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งถ้าประเมินราคาทรัพย์สินไว้ต่ำ การขายทอดตลาดทรัพย์สิน

ก็มีแนวโน้มได้ราคาต่ำไปด้วย แต่ถ้าประเมินราคาทรัพย์สินสูงเกินไป จะทำให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นไม่ได้ ต้องทำการประเมินราคาใหม่ ทำให้เสียเวลาแทนที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะได้รับชำระหนี้โดยเร็ว กลับทำให้ล่าช้า และถ้าเป็นหนี้สินที่มีดอกเบี้ยก็จะทำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเสียเปรียบเพราะดอกเบี้ยนั้นจะต้องคิดถึงวันที่ทำการขายทอดตลาดทรัพย์สินได้

แนวทางแก้ไข ในปัญหาเกี่ยวกับการประเมินราคาทรัพย์สินนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีหลักเกณฑ์ในการประเมินราคาทรัพย์สิน โดยแยกออกเป็นแต่ละประเภท เช่น ประเภทเครื่องจักร ประเภทของใช้ในบ้าน ประเภทเครื่องไฟฟ้า เป็นต้น และให้ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละประเภทเป็นผู้วางหลักเกณฑ์ เพื่อให้ราคาทรัพย์สินที่ประเมินนั้น มีราคาใกล้เคียงกับราคาที่เป็นจริงมากที่สุด และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีใช้หลักเกณฑ์ที่วางไว้ ในการประเมินราคาทรัพย์สิน เช่น สมมติเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดรถยนต์ ๑ คัน เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีดูรายละเอียดว่าเป็นรถยนต์ยี่ห้ออะไร รุ่นใด และอายุการใช้งานเท่าใดแล้ว ก็สามารถประเมินราคาารถยนต์ได้เลย เป็นต้น นอกจากนี้จะวางหลักเกณฑ์ในการประเมินราคาทรัพย์สินโดยแยกแต่ละประเภทแล้วผู้เขียนเห็นสมควรอย่างยิ่งว่าให้นำเอาผู้ที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การประเมินราคาทรัพย์สินออกไปปฏิบัติงานในการยึดทรัพย์สินด้วยทุกครั้ง เพื่อบุคคลเหล่านั้นจะได้นำเอาความรู้เกี่ยวกับราคาสินทรัพย์ และราคาตามหลักเกณฑ์การประเมินราคาทรัพย์สินมาใช้ในการประเมินราคาซึ่งจะทำให้ได้ราคาใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด และเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาคด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย